

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ / MINISTRY OF
EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА / KYIV NATIONAL ECONOMIC
UNIVERSITY NAMED AFTER VADYM HETMAN

**ЕКОНОМІКА
ПІДПРИЄМСТВА:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА
ENTERPRISE ECONOMICS:
THEORY AND PRACTICE**

Збірник матеріалів / Proceedings
IX Міжнародної науково-практичної конференції /
IX International Scientific and Practical Conference

м. Київ / Kyiv

12-13 жовтня 2022 р. / October 12-13, 2022

КНЕУ 115 РOKІВ **КИЇВ**
2022

Дегтеренко Катерина, Богуславська Світлана. НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОВІДНОСИНАМИ В ОРГАНІЗАЦІЇ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО ЧАСУ	135
Диха Марія. КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІД ПРИЗМОЮ ВОЄННОГО ЧАСУ	137
Заблудська Інна. ЕКОНОМІКА БІЗНЕСУ НА ПОТЕНЦІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС	141
Залізна Любов, Грицак Христина. ЕКСПОРТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ПРИКЛАДІ ЗЕРНОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	144
Прохорова Валерія. РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ДЖЕРЕЛО ЙОГО ВІДНОВЛЕННЯ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС	148
Рахвал Ірина, Табачук Андрій. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ЧАС: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	150
Фоменко Борис. РЕЛОКАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА В РЕЗУЛЬТАТІ НАСТАННЯ ЗАГРОЗИ ЖИТТЮ ТА РУЙНУВАННЯ МАЙНА	155
Чебаков Денис, Шелест Захар, Погрібна Валерія. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	158
Olena Kuzmenko, Mykhailo Pletniiov. THE PROBLEMS OF CONDUCTING BUSINESS DURING THE WAR	161
Маковоз Оксана Буряк Михайло. СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ІТ-КОМПАНІЙ В ВОЄННИЙ ЧАС	164
Швидка Оксана, Тесленко Єлизавета. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ У ПЕРІОД ВІЙНИ	166
Штань Марина. СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗА УМОВ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	169
Сас Ірина, Слюсар Каріна. УКРАЇНСЬКА ЕКОНОМІКА ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПОШУК НОВОГО БАЛАНСУ	172
Ніколайчук Ольга, Мельник Олексій. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО РИТЕЙЛУ ПІДЧАС ВІЙНИ	175
Давидкова Катерина, Оберемчук Валентина. TRANSFORMATION OF BUSINESS INTO SOCIAL ENTERPRISE DURING THE WARTIME	178
Кужель Марина, Єгельницький Антон. ЦІННІСТНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕСУ У ВОЄННИЙ ЧАС.	181
Міцерук Світлана. АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	184

фізичного виживання бізнес-структури, актуалізує задачі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємств в умовах появи нових загроз і ризиків і втрати ними поставлених у мирний час стратегічних орієнтирів [1]. Водночас, забувати про персонал, про кадровий ресурс, який у більшості сучасних організацій є їх основною конкурентною перевагою на ринку, топ-менеджменту компаній не можна. Тому забезпечення кадрової безпеки також має визнаватись одним із мейнстримів в управлінні відносинами господарських структур із їх стейкхолдерами в умовах війни [2, 3]. Зважаючи на нові загрозливі реалії, у яких українські підприємства провадять свою фінансово-господарську діяльність, можемо стверджувати, що увага управлінців має на разі фокусуватись на таких напрямках управління взаємовідносинами:

- управління взаємовідносинами з партнерами у напрямі забезпечення безправності роботи підприємства, установи, організації з огляду на порушення партнерських відносин з постачальниками на окупованих територіях, розриви логістичних ланцюгів, зростання цін на сировину та матеріали, тощо;

- управління взаємовідносинами з клієнтами щодо забезпечення можливості підтримки фінансової дисципліни, гарантування двостороннього виконання зобов'язань, збереження намірів щодо подальшої співпраці на взаємовигідних умовах (з відстроченням оплати товарів, збільшенням термінів сервісного обслуговування, перегляду умов транспортування, доставки замовлень, дистанційного обслуговування, тощо);

- управління взаємовідносинами у трудовому колективі, у першу чергу, щодо утримання усього наявного штату працівників, збереження інтелектуального капіталу та розвитку кадрового потенціалу; сприяння формуванню лідерських якостей, навиків самоменеджменту та компетентностей ефективного тайм-менеджменту, вирішення конфліктних ситуацій, організації якісної командної роботи та дистанційної зайнятості;

- управління взаємовідносинами зі стейкхолдерами щодо досягнення балансу їх інтересів, раціоналізації їх очікувань забезпечення максимально можливого рівня задоволення їх потреб від результатів діяльності суб'єкта господарювання.

На нашу думку, усі окреслені напрями мають знайти відображення у концепціях діяльності підприємницьких структур на період ведення воєнних дій, а також бути інтегрованими у стратегії післявоєнного відновлення показників функціонування підприємств, установ, організацій в Україні.

JEL: F 010; O 130, 150; I 310

ДИХА Марія

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри економіки, аналітики,
моделювання та інформаційних технологій
в бізнесі, Хмельницький національний
університет, Україна.

[ORCID 0000-0003-4405-9429](https://orcid.org/0000-0003-4405-9429)

e-mail: dyha-mv@ukr.net

Mariia DYKHA

Doctor of Economics Sciences, Professor,
Professor of the Department of Economics,
Analytics, Modeling and Information Technologies
in Business, Khmelnytskyi National University,
Ukraine.

КОНЦЕПЦІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІД ПРИЗМОЮ ВОЄННОГО ЧАСУ

THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT UNDER THE PRISM OF WARTIME

Анотація: Окреслено етапи формування концептуальних основ сталого розвитку. Тезисно описано стан та причини погіршення умов, неможливість досягнення цілей сталого розвитку (запланованих орієнтирів виконання завдань національної рамки цілей).

Ключові слова: цілі сталого розвитку, війна.

Abstract: The stages of the formation of the conceptual foundations of sustainable development are outlined. The state and reasons for the deterioration of conditions, the impossibility of achieving the goals of sustainable development (planned benchmarks for the implementation of the tasks of the national framework of goals) are concisely described.

Keywords: sustainable development goals, war.

Глобальна концепція сталого розвитку за своєю сутністю спрямована на досягнення збалансованого світоцивілізаційного розвитку у різних його проявах (соціально-економічному, природоохоронному, забезпечення безпеки, рівних умов та можливостей тощо).

Серед важливих етапів формування концептуальних основ сталого розвитку варто згадати Стокгольмську конференцію з проблем навколишнього середовища, яка відбулася у 1972 р. У наукових доповідях Римського клубу було висловлено ідеї подальшого розвитку цивілізації за принципом «глобальної динамічної рівноваги». Сутність наступних заходів під егідою ООН (1983 р., 1987 р. 1992 р, 1994 р., 1996-2000 рр., 2002 р., 2012 р., 2015 р.) щодо парадигми сталого розвитку полягали у роз'ясненні, просуванні, поширенні ідей збалансованого / гармонійного розвитку теперішніх поколінь без шкідливих наслідків та ризиків для майбутніх поколінь (суть, мета та результати роботи конференцій, самітів, форумів, комісій у рамках яких формувались концептуальні основи сталого розвитку детальніше описано у публікації [1]). Підсумковим документом Саміту ООН зі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», який відбувся у м. Нью-Йорк 25 вересня 2015 р. у рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку та 169 завдань.

Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. Результатом здійсненого аналізу, адаптації глобальних цілей сталого розвитку під контекст національного розвитку сформовано національну стратегічну рамку цілей: «Цілі сталого розвитку: Україна» з визначеною системою індикаторів їх досягнення. [2]. З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина видано Указ Президента [3] та організовувалась діяльність на рівні міністерств, відомств, органів місцевої влади щодо досягнення поставлених завдань.

Аналіз показників, які характеризують рівень/ступінь досягнення цілей сталого розвитку дозволяє визначати пріоритетність вирішення завдань

соціально-економічної політики, своєчасно виявляти проблеми, які перешкоджають розвитку, а також дає підґрунтя для розробки рекомендацій щодо вирішення конкретних завдань у рамках цілей. Зокрема, у моніторингових звітах [4], розроблених Державною службою статистики України за підтримки Представництва ООН та ЮНІСЕФ в Україні, опубліковано індикатори досягнення цілей сталого розвитку у розрізі завдань за 17-ти цілями. У 2020 р. досягнення цілей сталого розвитку у глобальному вимірі сповільнилося через вплив пандемії Covid-19 на усі сектори економіки та сфери життєдіяльності. Результати моніторингового звіту «Цілі сталого розвитку – Україна, 2021» [5] засвідчують, що Covid-19 виявив крихкість національної системи охорони здоров'я та соціально-економічних систем і значно підірвав добробут суспільства. Нажаль, пандемію у світі ще не подолано. Вона проявляє себе у видозмінених штамах, а відтак, є негативні наслідки, до того ж, не оминати пролонгованого негативного впливу на різні сектори економіки та соціальної сфери.

Через повномасштабне вторгнення росії в Україну можемо на сьогодні уже прогнозувати не менше 50 % падіння обсягів ВВП України у 2022 р. Росія цілеспрямовано руйнує промислову та цивільну інфраструктуру, медичні та освітні заклади, культурні пам'ятки; припинили або скоротили господарську діяльність підприємства різних галузей економіки України. Екосистеми в Україні, особливо на територіях активних бойових дій зазнають величезної шкоди. Питання відновлення екосистем суші, водних ресурсів постане повною мірою у післявоєнний час. Обстріли атомних станцій в Україні є загрозою для людства та екосистем континенту в цілому; подальші обстріли можуть призвести до непоправних наслідків. Частина українців, які вимушено виїхали за кордон, не повернеться в Україну. Війна спричинила втрату роботи, недоступність/обмеженість цивілізованих санітарно-гігієнічних норм життя людей на територіях, які піддаються систематизованим обстрілам. Ціною надзвичайних зусиль та мужності усіх українців, працівників спеціальних служб, рятувальників відновлюється робота об'єктів критичної інфраструктури для забезпечення хоча б відносно прийнятних умов життя людей. Люди страждають від нестабільного способу життя. Високий рівень інфляції, зниження купівельної спроможності, скорочення робочих місць або й зруйновані підприємства поглиблюють проблеми бідності, погіршують рівень життя, збільшують кількість соціально вразливих верств населення.

Невідворотними для України є втрачені життя людей (зокрема, станом на 29 вересня 2022 р. вбито уже більше 396 дітей та 779 дітей отримали поранення різного ступеня важкості). Через воєнні дії росії в Україні є неможливим забезпечення всеохоплюючої і якісної освіти через погіршення умов навчання, стреси, наслідки психоемоційного характеру тощо; у відносно безпечних регіонах України не вдалося організувати в усіх навчальних закладах очне навчання через відсутність укриттів, які б відповідали вимогам.

Наслідки війни в Україні уже відчутні у різних країнах світу (через загрози безпеці, у т. ч. енергетичній, продовольчій, інфляцію тощо). Україна – як

потужний експортер продовольства (стабільно входить до п'ятірки провідних світових експортерів зернових і зернобобових), відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Воєнні дії на території України спричинили збої у функціонуванні продовольчої системи; порушено цілісні ланцюги постачання сільськогосподарської продукції та харчових продуктів (від первинного виробництва до реалізації продукції споживачеві), а також діяльність підприємств (виробничих, пов'язаних з переробленням, розподілом, споживанням й утилізацією харчових продуктів), які створювали додану вартість в агропромисловому комплексі. Загрозу продовольчій безпеці несе неможливість здійснення агробізнесу/зменшення посівних площ в областях, де ведуться активні бойові дії або є тимчасово окупованими. Через порушення агротехнологічного обробітку земель/посіву неминуче зменшення врожайності, зменшення зборів зерна через менші площі посіву і, як наслідок, зменшення експорту зернових. Такі причинно-наслідкові зв'язки обумовлюють зростання світових цін на продовольство.

Війна, її наслідки дають підстави констатації погіршення умов, неможливості досягнення визначених цілей сталого розвитку (раніше запланованих орієнтирів/показників).

Тому, на сьогодні найважливішим є якнайшвидше закінчення абсурдної війни, злочинних дій росії в Україні, збереження територіальної цілісності та суверенітету України й реалізація можливостей розвитку України та усіх країн цивілізованого світу.

Важливим є перегляд світоцивілізаційних порядків, забезпечення гарантій безпеки. Адже, Будапештський меморандум не забезпечив Україні гарантій безпеки. Діяльність багатьох міжнародних інституцій не ефективна або формальна. Підтримуючи миролюбиві сили до світу, гуманітарні місії, просування ідей та заходів щодо захисту навколишнього середовища, глобальних цілей сталого розвитку, наголошуємо, що «слова стурбованості» не зупинили брехню, підступні дії, безчинства Росії. До того ж, держава (тобто, росія), яка вчиняє воєнні злочини проти цивільних людей не може бути членом Ради безпеки ООН! Питання необхідності світоцивілізаційних змін див. детальніше у публікації [6].

Література

1. Диха М.В. Сталий розвиток: сутність та еволюційний аспект формування концепції. Маркетинг та менеджмент у фокусі викликів нової економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26-28 квітня 2018 р.). Ужгород: УжНУ «Говерла». 2018. С. 197-200. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/6430>
2. Національна доповідь «Цілі Сталого Розвитку: Україна». URL: https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20Доповідь%20ЦР%20України_липень%20

References

1. Dykha M.V. Stalyi rozvytok: sutnist ta evoliutsiinyi aspekt formuvannia kontseptsii. Marketynh ta menedzhment u fokusi vyklykiv novoi ekonomiky: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (26-28 kvitnia 2018 r.). Uzhhorod: Vyd-vo UzhNU «Hoverla». 2018. S. 197-200. URL: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/6430>
2. Natsionalna dopovid «Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina». URL: [https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20](https://mepr.gov.ua/files/docs/Національна%20Доповідь%20ЦР%20України_липень%20)

2017%20ukr.pdf

3. Указ Президента № 722/2019 від 30 вересня 2019 року Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

4. Державна служба статистики. Моніторингові звіти. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

5. «Цілі сталого розвитку – Україна, 2021». URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf

6. Диха М.В. Світоцивілізаційні зміни є необхідними і неминучими. Інтелектуальна власність як складова системи забезпечення національної безпеки: ел. зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (24 березня 2022 р.). «Інтерн-міст КИЇВ – ДНІПРО», Управління проектами Ефективне використання результатів наукових досліджень та об'єктів інтелектуальної власності. Київ: НДІВ НАПрН України, 2022. С. 61-65. URL: <http://elar.khmn.edu.ua/jspui/handle/123456789/12200>

Одповідь%20ЦСР%20України_липень%202017%20ukr.pdf

3. Ukaz Prezydenta № 722/2019 vid 30 veresnia 2019 roku Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

4. Derzhavna sluzhba statystyky. Monitorynhovi zvity. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>

5. «Tsili staloho rozvytku – Ukraina, 2021». URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr/st_rozv/publ/SDGs%20Ukraine%202021%20Monitoring%20Report%20ukr.pdf

6. Dykha M.V. Svitotsyvilizatsiini zminy ye neobkhydny i nemynuchymy. Intelektualna vlasnist yak skladova systemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky: el. zb. materialiv IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (24 bereznia 2022 r.). «Intern-mist KYIV – DNIPRO», Upravlinnia proektamy Efektyvne vykorystannia rezultativ naukovykh doslidzhen ta obiektiv intelektualnoi vlasnosti. Kyiv: NDIIV NAPrN Ukrainy, 2022. С. 61-65. URL: <http://elar.khmn.edu.ua/jspui/handle/123456789/12200>

JEL D04

ЗАБЛОДСЬКА Інна

доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу проблем
міжрегіонального співробітництва
ДУ "Інститут економіко-правових
досліджень ім. В.К. Мамутова НАН
України" м. Київ, Україна
ORCID 0000-0002-1410-6194

e-mail: zablodin@gmail.com

Inna ZABLODSKA

doctor of economic sciences, professor,
head of the department of problems of
interregional cooperation
SO "V.K. Mamutov Institute of Economic and
Legal Research of the National Academy of
Sciences of Ukraine"
Kyiv, Ukraine

ЕКОНОМІКА БІЗНЕСУ НА ПОТЕНЦІЙНО- НЕБЕЗПЕЧНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Анотація: У тезах викладено умови розвитку бізнесу на потенційно небезпечних територіях вздовж кордонів України (північ, південь та схід) у повоєнний час. Визначено, що для розбудови бізнесу на цих територіях

ECONOMICS OF BUSINESS IN POTENTIALLY DANGEROUS TERRITORIES UKRAINE IN THE POST-WAR TIMES

Abstract: Theses outline the conditions of business development in potentially dangerous territories along the borders of Ukraine (north, south and east) in the post-war period. It was determined that for the development of business in these territories, it is appropriate to create